

Милорад РАДЕВИЋ

ОДЛОМАК ДЕЛОВОДНОГ ПРОТОКОЛА ЈАКОВА НЕНАДОВИЋА ИЗ 1807. ГОДИНЕ

*Журнал од различни дјела и писама...*¹ објавио је Емил Чакра "онако како је истим језиком и правописом" написан². То је одломак из деловодног протокола Јакова Ненадовића, војводе, команданта Ваљевске и Шабачке нахије³ од 2. јануара до 25. фебруара, и у њему су унети кратки садржаји писама и белешке:

1. *Писма Јакова Ненадовића*: Карађорђу (2, 5, 8, 9, I и 6, 7, 8, 14. II); Милићу Кедићу (8. и 11.I); Крсти Игњатовићу (9, 10. I и 25. II); Милошу Стојићевићу Поцерцу (9. и 10. I); Јефти Недељковићу (10. I и 25. II); Али Синанпашићу (13. и 15. I); тефтедару (16.I); Карађорђе и Јаков Ненадовић, Проти Матији Ненадовићу, Младену Миловановићу, Сими Марковићу и "свим старешинама београдским" (17. I); Хафиз-ефендији (24. I); Јефти Чотрићу (24. I); "свој фукари у Јадар" (26. I); Живку Дабићу (30. I), и Миловану Грбовићу (31. I).

2. *Писма Јакову Ненадовићу*: Карађорђево (4. I и 8, 13. II); Младена Миловановића (8. II); Ћаја-паше (8. и 9. I); Николе Смиљанића (8. I); Милоша Стојићевића Поцерца (9. I); Јефте Недељковића (9. I); Крсте Игњатовића (12, 18. I и 7, 28. II); Али Синанпашићево (13. и 14. I); Проте Матије Ненадовића (14. I); Мелентија, игумана (18. I); Јевфте Чотрића (24. I); "из Јадра од све фукаре" (26. I); Милована Грбовића (30. и 31.I), и Јевфте Недељковића и Мирка, бимбаше (7. II).

3. *Белешке*: долазак Сулејман-пашиног татарина у мишарски логор и повратак у Шабац (7. I); састанак Турака шабачких са устаницима у

1 *Журналъ от различни дѣла и писама а нарочито Ваљевске нахије отъ лѣта 1807, у: Слога. Забавник за годину 1862, I. Издао и уредио Емил Чакра, Нови Сад, Брзотиском епископске књигопечатње 1862, стр. 34-49.*

2 Исто, 34.

3 Да је *Журнал...* одломак из Ненадовићевог протокола види се из текста, стр. 35 (6. I), 36 (8. I), 38 (10. и 13. I), 39 (16. I), 41 (23.I), 43 (24. I) и 48 (13. II). Уп. Велибор Берко Савић, *Вук и Јаков Ненадовић*, Гласник, Ваљево, Међуопштински историјски архив, 1987, св. 22, стр. 38-39.

Тополику (8. I); долазак Али Синанпашићевог посланика код Јакова Ненадовића (15. I); прото брко, татарин из Босне код Јакова Ненадовића (16. I); састанак Јакова Ненадовића са Скопљак-пашом (23. I); долазак Карађорђевић у мишарски логор (23. I); састанак и преговори Карађорђевић са Сулејман-пашом "више Тополика" (24. I); долазак Милића Кедића са војском у Мишар (24. I); војвода са 42 устаника "примио" Шабац од Турака "увече" (25. I); одлазак Турака из Шапца (26. I); свечани улазак Карађорђевић са војводама и војском у Шабац (26. I), и долазак Јефте Игњатовића са кметовима из Јадра у Шабац (6. II).

4. *Остало*: Хасан-ага, мухасил београдски, Турцима шабачким (16. I) и капетанима у Тополик (17. I); бурунтија Сулејман-пашина, Турцима шабачким (24. I), и о одласку попа, хаџије и Молера Карађорђу у Београд (4. II).

Писма чији су кратки садржаји убележени у овај најранији протокол на српском језику из Првог устанка нису сачувана⁴. Поред вести у протоколу о предаји шабачке тврђаве устаницима, о истом догађају имамо писмо Константина Јовановића, пензионисаног капетана, митрополиту Стратимировићу, упућено из Кленка, 26. јануара 1807. године⁵.

*Журнал... је као веродостојни историјски извор коришћен у нашој историографији*⁶

*

Пошто оригинал *Журнала...* није сачуван, ово издање припремљено је према Чакрином издању, од којег је одступљено у следећем: текст је дат према данашњем правопису; исправљене су очигледне штампарске грешке. За погрешно прочитане речи: Рсум и Јнисарача – дати су правилни облици: реум и јаничарага.

Код имена: Афис Ефендија, Авиз-ефендија, Ависсџ Ефендија – узет је први облик: Афис-ефендија.

Речи: дерва, держе, жебану, жевабиомъ, изићю, ише, Недељковича, прво, прећю, свршено, Сербскоме, серцу, скупшини, Стефановичъ, Ђорћю, утврћенъ, хажја, Јбанжја, и сл., прочитане су: дрва, држе, цебану, тевабијом, изићу, иште, Недељковића, прво, прећу, свршено, српскоме, срцу, скупштини, Стефановић, Ђорћу, утврћен, хаџија, јабанџија, и сл.

4 Не знамо ко је у ово време био писар код Јакова. Претпоставка да је то могао бити Вук Караџић није убедљива. В. Б. Савић, *нав рад*, 39; Голуб Добрашиновић, *Вукова путовања*, Ковчежић, Београд, 1963, књ. V, стр. 80.

5 Објавио га Вукашин Радишић у: *Голубица*, Београд 1843. и 1844, књ. V, стр. 287-292. и Радослав Перовић, *Први српски устанак*. Акта и писма на српском језику. Књ. I 1804-1808, Београд 1977, стр. 252-254.

6 Миленко Вукићевић, *Карађорђе*, Београд 1912, књ. II, стр. 447-448. и 504-505; Јово Б. Тошковић, *О паду Београда и Шапца 26. дец. 1806, 26. јан. 1807. год.*, Београд 1930, стр. 40, 41, 43, 44 и 51; Владимир Стојанчевић, *Прошлост Рађевине од 1804. до 1833. године*, у: Рађевина у прошлости, Београд 1986, стр. 188.

Претпостављене речи стављене су у угласте заграде: <јануара>, <гроша>, <дошао>, <он> и <февруара>, а разрешене скраћенице у изломљене заграде: г[осподар], господ[ару], и др.

За личности које су убележене само по звању: везир, муасил, султан, дописана су у напоменама њихова имена: Хусрев Мехмед-паша, Хасан-ага, Селим III, а имена: Антоније, Младен, поп Никола, и др., допуњена су презименима: Антоније Богићевић, Младен Миловановић, Никола Смиљанић, и др.

Ради боље прегледности, дати су поднаслови: *Јануар* и *Февруар*, којих нема у Чакрином издању.

Задржано је, међутим, двојако писање бројки: 85.000 и хиљаду (хиљаду), као и речи: саата и сахата; Серакеръ и Серашеръ (сера[с]кер и серашћер).

Усправна линија у тексту и бројке са стране (34 – 49) означавају странице у издању из 1862. године.

У именике су унети само називи из *Журнала*...

Ж у р н а л њ *)

от различни дѣла и писма вилаетски а нарочито Валѣвске
наше отъ лѣта 1807.

2. Јануара 1807 изъ Забрежа писато Господару Ђорђиу, да похити и поскори на Шабацъ.

4. Јануара отговоръ дошао отъ Господара Ђорђа изъ села Јгнила да съ божиомъ помоћю већъ с намѣреніе; зато писао да спустимо 2. 3. чаме дрва за войску Београдску, чамове зато, да на шима кумбаре и тонове и жебану къ Шабцу крену.

5. Јануара изъ Забрежа опетъ на мезулу писато Господару; перво отговорено за дрва, потомъ опетъ препоручено Господару Ђорђиу,

*) (вај уломак са многим још другим преостацима предати су ми оригинално од једног „советника“ у ту сврху, да ји употребим још издапајући Словенку за Критику су прот Вуковог „Правителствующи советъ сербскіи“ но будућ да позније критике о реченој Книзи пређоше у циљарске грдње, то сам се љубависко тога посла, и држим да га је овде боље саопштити онако како је истим језиком и правописом, те користити повестици и народној и књижевној, него замагтра жећи маркове конаке. Уред.

ЖУРНАЛ ОД РАЗЛИЧНИ ДЈЕЛА И ПИСАМА ВИЛАЈЕТСКИ А НАРОЧИТО ВАЉЕВСКЕ НАХИЈЕ ОД ЉЕТА 1807.

[Јануар]

2. јануара 1807. из Забрежа писато господару Ђорђу да похити и поскори на Шабац.

4. јануара одговор дошао од господара Ђорђа из села Јагњила да с Божијом помоћу већ је намјереније. Зато писао да спустимо 2 – 3 чама дрва за војску београдску; чамове зато да на њима кумбаре и топове и џебану к Шапцу крену.

5. јануара из Забрежа опет на мезулу писато Господару. Прво, одговорено за дрва; потом опет препоручено господару Ђорђу да час пре похити, док је време зимно и док се није стопило; при том да крене што више и више кумбара. 34

6. јануара дошло писмо у Забреж господару Јакову¹ од г[осподара] Младена² и други старешина, у којем јављају како шиљу татарина везира београд[ског] Сулејман-паше, с бурунтијом везировом у Шабац Турком да изиђу из Шапца и да иду; потом препоручују да татарина тога, дошавша из Шапца, везиру³ у Босну пратимо.

7. јануара татарин тај у логор мишарски допраћен, и у Шабац послат.

8. јануара писасмо Кедићу из логора мишарскога да војску сву ухазури, и како му се абар учини да је стигао за дан у Мишар.

8. јануара татарин послати из Шапца у Мишар вратио се, и донео одговор од Ђаје-паше да четворица с обе стране на разговор у Тополик изиђу. Тако тога истога дана бист састанак и разговор. Турци јавише тако како везир београд[ски] Сулејман-паша пише им да изиђу из града и да иду. То окабулише, но искаше допуштење и веру да пратимо Турчина у Београд везиру⁴ и муасилу⁴, с писмом позивателним да паша пошље своје 35

1 Јаков Ненадовић.

2 Младен Миловановић.

3 Хусрев Мехмед-паша.

4 Хасан-ага.

људе, и да муасил дође да предаду им град, кључеве и топове. То Турци искали. Допустио господар Јаков да Турчин у Београд иде с писмом. Тај час

8. јануара писато господару Ђорђу; и јависмо шта Турци хоће, и како татарина ујутру у Београд с писмом хоће да пошљу везиру и муасилу да пошље људе у Шабац. Дадосмо му на знање да се шпијунлука боје од тога татарина.

8. јануара дође нам писмо од попа Николе⁵; јавља нам, како Турци на Дрини, што су се скупили били, разишли се неколико. Било, вели, дошло 300 Турака са сикирама, и питали, је ли Китог с оне стране Дрине; кад им казаше да је до Китога шест саата а преко Китога 6 сахата, тај час разишли се.

9. јануара из Мишара одговорено на то писмо попу Николи; и ново за Београд и за бивши јуче с Турци разговор.

9. јануара из логора мишарскога писато Крсти Рађевскоме⁶ да јави за десетке и порезу, што су Турци хотјели резати, шта је свршено? |

36

9. јануара Ђаја-паша из Шапца послао свога татарина у мишарски логор г[осподару] Јакову, и јавили како хоће град, кључеве и топове предати везиру и муасилу београдском, за које шиљу свога пашајлију татарина, зато

9. јануара из логора мишарскога писато г[осподару] Ђорђу у Београд да прати амо брже везирове људе с бурунтијом и муром везировим, и да прати муасилове људе с муасиловим писмом, да прати брже амо; друкчије града, без везирове бурунтије, предати неће. Потом да и овога татарина брже, и те људе амо пошље.

9. јануара из логора мишарскога писато Милошу Поцерскоме⁷ да татарина београдск[ог] везира задржи у свом логору, док му писмо друго не пошље се од нас.

9. јануара одговорио у Мишар да ће га задржати док му се друго не пошље писмо.

9. јануара дође нам писмо у логор од Јефте Недељковића, кнеза из Сипуље. Јавља како се сада зулум започиње сиротињи; јавља како су порез велики од 24 кесе Афис-ефендија и Дервиш-ага порезали. Жалосно се тужи да не може дати, и пита за совјет.

10. јануара одговорено из логора на то | писмо Јефти: да пошље 37 духовника и кметове на разговор и договор о том. Сожалује господар Јаков, и како му је тешко на срцу што је тај зулум.

5 Никола Смиљанић

6 Крста Игњатовић

7 Милош Стојићевић Поцерац

10. јануара из логора мишарскога писато кнезу Крсти Рађевскоме да дође, или сам собом, или кметове своје на разговор и договор о оној од Турака порезатој порези.

10. јануара писато из логора мишарскога Милошу Поцерцу да татарина прати у Лозницу, оданде у Босну.

11. јануара писато из логора Мишара кнезу Кедићу да војску час пре окупи, и да је овде до недеље.

12. јануара дође одговор од Крсте Рађевскога у логор Мишар. За десетке јавља да се потписао дати, а за порезу од Афис-ефендије порезату јавља да иј није примио.

13. јануара донесе писмо Турчин из Шапца у логор г[осподару] Јакову, у којем Али-алајбег Синанпаша пише, и иште да му допусти и веру даде изићи кроз Китог у Босну с спаијама и с неколико момака.

Одговорено из Мишара да ће му допустити слободно, из старога дослука, док са|мо из Београда онај њиов татарин дође да видимо шта ће бити. 38

14. јануара дође писмо у логор мишарски од г[осподара] Проте⁸ из Београда, у којем јавља да гос[подар] Ђорђе још у Београд није дошао; одговара да татарина београд[ског] пошљемо у Босну.

14. јануара дође писмо од кнеза⁹ у логор Мишар, у којем јавља да се купе Турци у Босни, у дубини, и Али-бег од Сребренице, и да хоће на Шабац.

15. јануара опет долазио посланик алајбегов, и иште да му допусте и веру даде изићи мирно кроз Китог у Босну, с неколико спахија и своји момака.

На то одговорено јему да ће му то допустити се, само очекујемо пашајлију из Београда.

16. <јануара> прото брчко, татарин из Босне увређен доста, и каза господ[ару] Јакову да је такови глас у Босни тефтеда да г[осподар] Јаков, преко заповести гос[подара] Ђорђа, Турке из шанца не пусти.

На то отписато тефтедару да су такови гласови принешени лажљиви, и да је Турцима тврда вера и слободно кроз Китог у Босну проћи. | 39

16. <јануара> дође нам ефендија послат из Београда у Мишар, и донесе писмо од муасила Шапчаном да се спремају у Босну, да су готови, како им послати пашајлија дође на пут поћи.

17. јануара однесе београдски ефендија писмо муасилово до у Тополик и предаде њеним капетанима; и ит[а]ли су Турци у Босну поћи, само се брину што се њиов пашајлија тако задуго у Београду задржа, и врло се сумњају је ли жив.

8 Прота Матија Ненадовић.

9 Крста Игњатовић.

17. <јануара> посласмо писмо на мензулу на господ[аре] Проту, Младена и Симу¹⁰ да час пре пошљу пашајлију, и људи муасилови с тескером, и везирови с бурунџијом на шанчине да час пре изилазе.

18. <јануара> примисмо једно писмо од Мелентије, трношког игумана; друго од кнеза Крсте да су тефтедар и Аци-бег диван учинили да војску купе, и тефтедар да је серашћер пред Сарајлијама и Бошњацима, а Аци-бег пред Скопљацима, и међу тај дан Турци да ће на Москова, али истинo спремају се на Србе. Везир¹¹ дао бурунџију и од цара¹² ферман да се Турци купе на Москова. |

40

23. јануара ишао господар Јаков на ону страну с Луком¹³, Чупићем и Дабићем на састанак и разговор с Турцима, од којих бјаху дошли на састанак и на разговор: паша Скопљак, сера[с]кер, Асан-паша, Ћаја-паша и Али-паша¹⁴. Мир ту учинили под тим условијем: да изиђу сви паше и јабанска војска из града, но искајући реуме, с једне и с друге стране: оне које су Турци реум (узели) од наши искали – не дадоше, а које су опет наши од Турака искали – Турци не дадоше. Турци искали у реум Проту, а г[осподар] Јаков искао Сулејман-пашина сина; нису се могли посолити и тако се разишли.

23. јануара увече дође господар Ђорђе с Марком Катићем и с Станојем Главашом¹⁵ и с неколика коњика у логор мишарски, поради Шапца.

24. јануара прегледасмо бурунџију што је везир београдски у Шабац Турком писао, и нађосмо да везир београдски писао Турком да изиђу сви, а да остану 2 паше; уверио иј и утврдио да ће скоро од цара им индат стићи; сасвим од друге руке писао је, него што је казао и уговорио господар Ђорђе у Београду. |

41

24. јануара та ствар јављена од господара Ђорђа и г[осподара] Јакова, господ[ару] Младену и господ[ару] Сими и свим старешинама београдским, и препоручено: да што више и у вароши и у граду држе, да што боље чувају и да се преваре боје, а при том везира да чесно и поштено држе, да га ниучем не увреде, нити какав знак злочести не покажу.

24. јануара после подне бист састанак и разговор с Турцима више Тополика под брестом. С наше стране био господар Ђорђе с г[осподарима] Јаковом, Протом, Луком, Чупићем, с Станојем и г[осподаром] Марком Катићем, с Милошем Поцерцом; а од турске стране бјаху Сулејман-паша, Асан-паша, Ћаја-паша и Али-паша. На том састанку и разговору мир сасвим установљен, и заклетвом вере с обе стране утврђен, под тим уговором: да Турци сви и паше све изиђу у Босну, да остане јаничарага с диздаром и да наш кнез с својом тевабијом седне. Уговорено да наши даду

10 Сима Марковић.

11 Хусрев Мехмед-паша.

12 Селим III, султан (1789 - 1807).

13 Лука Лазаревић.

14 Али-паша Видајић [Фидахић].

15 Станоје Стаматовић Главаш.

40 кола и лађе да децу и жене испрате; уговорено да реум, с обе стране, поглавити људи буду; топове и џебану преписали на везира београдског човека и на муасилова човека. | Уговорено да робље наше које се у Шапцу застало – врати се, и Турке потом до Дрине да испратимо. Термин: у суботу, недељу и понедељак оставити. 42

24. јануара кнез Милић Кедић, на трећу г[осподар] Јаковљеву заповест, у Мишар дошао с војском.

24. јануара одговорено Афис-ефендији из Мишара како је мир установљен и како је већ реум с једне стране и с друге стране узет. Јављено му да је свршено све по царској заповести, и термин докле је опредељен.

24. <јануара> примисмо писмо од Јефте Чотрића, у којему јавља да се Турци спремају на нас који час, да с њини шпијони чрез свог код Турака шпијунлука и по 2 бињиша огрнули; друго, да су неки против Антонија¹⁶ устали.

На то одговорено Јефти: прво, да он добро позорствује на Турке и често нама обзнањује, и да закаже противником Антониним да се они прођу Антонија, јербо ће лудо главе изгубити.

26. јануара по уговору и учињеном миру, реуми с једне, и с друге стране размењени. Турком кола дати и лађе, и око подна паше и Турци сасвим изиђоше из Шапца града; | једни отишли нашом страном и испраћени, и други водом, најпаче жене и деца и све ствари. 43

По ишествију њиовом из града, остао наш један војвода, који је још увече, 25. јануара, <дошао> на конак у Шабац са 42 друга, и он примио град, потом наша сва војска, око подне, с радостију, с пјеснију унишла у Шабац. Ту били од српски поглавара: господар Ђорђе Петровић, врховити српски поглавар, Јаков Стефановић, ваљевски и шабачки командант; Марко Катић, београдски; Станоје, смедеревски; Лука, шабачки, и Прота Матеј. Унишавши у град, топове све бацали на шенлук, на благодареније Богу и на радост целоме српскоме роду.

26. јануара дође писмо у Шабац из Јадра од све фукаре: питају за совјет и разговор, и на заповест.

Одговорено: како је цар¹⁷ поклонио нама овај пашалук до Дрине; ми с оне стране Дрине ништа да нејмамо, а они с ове стране Дрине; ако пређу пушком и дочекати. На заповест да долазе к г[осподар] Ђорђе-бегу и од нас; зато к нама људи неколико да пошљу.

30. јануара дође писмо од Грбовића¹⁸ и, | јавља да ће новце за гарабиле скоро послати; пита шта имамо ново, и за калуђера и манастир пита. 44

16 Антоније Богићевић.

17 Селим III.

18 Милован Грбовић.

Тога истога одговорено му да новаца брже гледа, да се калуђера и манастира он сасвим окане, да пошље Равајла у Београд. Јављено му за Шабац како је узет.

30. јануара писано Живку Дабићу за Матеју што је девојку отео да оде Живко у Кличевац и да удари 100 штапа Матеји оштрије, и да му закаже 100 гроша глобе што ће девојци дати, и онеме који девојку узме.

31. јануара дође писмо од кнеза Грбовића од Сокола нама у Шабац. Јавља како Турци из Сокола једни одлазе, једни долазе; пита шта ће им.

Одговорено му да узапте све, да не даду Турцима долазити, но да им јаве: ко ће ићи – нека иде, ко неће – нека остане; и јављено му да ћемо ми скоро тамо.

[Фебруар]

1. фебруара дође писмо од попа Миће у Шабац к нама; пита за совјет.

Одговорено му да је наша брига о њему да се добро и поштено влада и да се јуначки држи, а он ће бити поглавица у тој нахији, а не други јабанџија; и да нам јави што се ради за десетке и за димницу, из чије је 45 то главе.

4. фебруара одговор у Шабац дође да је поп, хација и Молер¹⁹ отишли у Београд Господару, и да њи два купе десетке.

6. фебруара дошли из Јадра Јефта, игуман и кметови, и ишту да им се поставе старешине.

Писато г[осподар] Ђорђу за ту ствар: да треба један старешина у Јадру а други у Рађевини, и да ми без г[осподарева] заповести то уредити не можемо; зато г[осподару] јављено и Јефта са 3 оправљен к господару у Београд.

7. фебруара дошло писмо у Шабац од кнеза Крсте Рађевскога; јавља како су имали скупштину, и сиротиња сва за нама пристала, и иште старешине. Јавља како Јефта Чотрић наше писмо и заповест послату на сав тамошњи народ није изнео. Шиље свога сина и попа к нама, и у Београд.

Тога истога, дође писмо и од кнеза Јадра Јефте Недељкова и од бинбаше Мирка. Јављају како сви хоће с нама, ишту старешину; јављају како су Мирка бинбашом у скупштини поставили; јављају за Чотрића Јефту да само мути, да је турски а не сиротињски. Шиље свога духовника и кме|тове на заповест к нама с намјеренијем да и оправимо у Београд к 46 г[осподар] Ђорђу.

7. фебруара писато г[осподар] Ђорђу и јављено за тога Јефту Чотрића, како ништа друго не ради него мути. Јављено за Крсту и Јефту Недељкова,

19 Петар Николајевић Молер.

и за Мирка да су добри и поштени људи, и да су заслужили старешинство, најпаче Крста; да изволи њи поставити и нама за њи заповедити; да Јефти не верује и да му власти не да. Оправљени с писмом и кметови и духовници.

8. <фeбруара> дошло писмо из Београда у Шабац од г[осподар] Ђорђа. Јавља да су све скеле од Пореча до Дрине продате за 85.000 <гроша>. Препоручује да беглук-свиње или новце Живковићу за дуг дамо. Такођер, заоставше летошње волове да дамо; такођер, заоставшу хиљаду гроша од скеле да пошљемо.

То исто од г[осподар] Младена дошло.

Одговорено да ћемо све свршити и да кабулимо како су наредили, само да нам изволи јавити за ту хиљаду гроша, како је остало; за беглук-свиње да ћемо и дати Живковићу; за волове да нам најпре јаве колико је од које кнежине издато. Пак и то.

13. фебруара дошло писмо из Тополе | од г[осподара] Ђорђа у Забреж. 47
<Он> нам пише у њему да изађе место њега г[осподар] Јаков у Зворничку нахију и да заповест и науку људма даде, и да им старешину постави и с нама у једну стопу да и уреди. Одговорено

14. <фeбруара> да ће ту заповест точно свршити и с војском изићи у Зворничку нахију, и све свршити точно; да ће им старешину поставити, и зликовце и неправе који путем неће – да ће и казнити. За ону двојицу, Шарића и Деву да ће и послати на уречено место.

Јављено је: како су Лешничани и Лозничани криви што су Турци прешли на ову страну преко Дрине и три човека им посекли, за које зло дјело јавио да ће Лешничане и Лозничане Турке на Дрину натерати.

25. <фeбруара> примљено писмо од кнеза Крсте. Јавља да је Молер са Сокољанима мир учинио, и тако он војску своју натраг повратио. Пита нас је ли долњи крај Јадра у согласију. Јавља да је звао Јадране на договор, и нису хотјели доћи.

Одговорено кнез Крсти и јављено да ће г[осподар] Јаков собом у Зворничку нахију изићи, по заповести г[осподар] Ђорђа, и све урегулати како што | му је заповеђено и препоручено да изиђе г[осподар] Јакову на 48
сретеније са своји кметови и свештеницима.

То исто јављено и кнезу Јефти Недељковићу. | 49

Мање познате речи

- абар, абар, хабер* – глас, вест
- ага* – господар, господин; заповедник; старешина код разних родова војске; власник земље из реда нижег племства; почасно звање, додаје се после имена
- акча* – ситан сребрни новац, пара
- алај* – пук
- алајбег* – заповедник спахија (в.) у санцаку (в.); заповедник алаја (в.), пуковник
- бацати* – опалити из топа
- бег* – господар, господин; заповедник; управник области; почасно звање муслиманског племића, додаје се после имена
- беглук* – државно добро, имање; стока која припада беглуку
- бивши* – који је био
- бимбаша, бинбаша* – војни и политички старешина; заповедник над 1000 војника, мајор
- бињиш, биниш* – широки сукнени огртач са дугачким рукавима; пурпурни огртач који се носи као знак достојанства
- бист* – био је
- благодареније* – захвалност
- бурунтија, бујрунтија* – писана заповест великог везира, намесника покрајине; наредба, потврда, указ
- везир* – највише звање у државној управи, министар, члан државног савета; намесник покрајине
- вера* – задата реч, обећање
- верховити* – врховни
- вилајетски* – земаљски, народни
- војвода* – старешина војни и грађански кнежине (в.) а некада нахије (в.)
- гарабиљ* – кратка коњичка пушка, карабин
- грош* – турски сребрни новац од 40 пара, акчи (в.)
- десетак* – десети део прихода који је даван у производима, ређе у новцу, власнику земље, спахији (в.)
- диван* – веће, савет, скупштина
- диздар* – заповедник тврђаве, града
- димница* – порез у новцу који је плаћала свака кућа
- дјело* – посао, рад
- дослук, достлук* – пријатељство
- ефендија* – господар, господин; почасно звање за ученог човека и муслиманског свештеника
- журнал* – деловодник, деловодни протокол
- заказати* – запрети; наредити; одредити
- заоставши* – неисплаћени, који је преостао
- заповест* – наредба, наређење
- злочест* – злбан, пакостан
- зулум* – безаконје, насиље, неправда, угњетавање
- игуман* – старешина православног манастира
- индат* – помоћ у људству, наоружању и храни
- истино* – заиста, стварно, уистину
- итали, итли* – журили, хитали
- ишествије* – одлазак
- јабански* – страни, туђински
- јабанција, јабанац* – досељеник, дошљак, странац, туђинац

јаничарага – заповедник јањичара у престоници или главном граду покрајине

кабулити – одобрити, прихватити, сагласити се

кадија – нижи мировни судија, који суди по Курану

кадилук – подручје надлежности кадије, срез

капетан – заповедник; старешина војни и грађански кнежине; старешина града; заповедник чете

капетанија – подручје којим управља капетан

кеса – сума од 500 гроша (в.), која је чувана у торби

кмет – старешина кнежине, старешина сеоски; виђенији сељак

кнежина – мања управно-територијална јединица, коју је обично сачињавало неколико села

кнез – старешина кнежине; сеоски старешина

командант – заповедник града, тврђаве, области, веће војне јединице

кумбара – врста гранате или бомбе; топ који избацује ове гранате или бомбе

љето – година

мезул, мензил, мензула, мензулана – поштанска станица где се мењају коњи

муасил, мухасил – високи чиновник за скупљање пореза у пашалуку

мур, мухур – жиг, печат

најпаче – највише, нарочито, особито

намјереније – жеља, замисао, намера, прилика

наука – поука, савет

нахија – управно-територијална јединица различне величине, област, округ, срез

неправ – кривац

обзнањивати – јављати, обавештавати

ожидавати – надати се, очекивати

окабулати – одобравати, пристајати, прихватати, усвајати

оправити – отпремити, послати, упутити

опредељен – одређен

отписати – одговорити на званично писмо, наредбу

паша – звање високих војних и управних достојанственика турских, додаје се после имена

пашајлија – пашин човек, човек у служби паше

пашалук – највећа управно-територијална јединица непосредно подређена царској влади или Порти

поглавити – главни, први, угледни

поглавица – старешина

позивателно писмо – званично, службено писмо

позорствовати – мотрити, пазити

поскорити – пожурити, похитати

посолити – нагодити, погодити

резати – одредити, порезати, разрезати порез

реум, рехум – залог; талац

санцак – највиша управна област, округ

сераскер, серашћер – врховни заповедник војног похода

скоро – брзо, ускоро

совјет – савет

согласије – слога, споразум

сожаловати – жалити, сажаљевати

спахија – коњаник турски, који је сам или са извесним бројем коњаника учествовао у рату, а заузврат добијао је земљишни посед од султана за доживотно коришћење, без права наслеђивања

сретеније – дочек; сусрет

стопити – ојужити, отопити

тај час – одмах, сместа, у том тренутку

таки – овог часа, одмах, сместа

татарин – гласник, курир

тевабија – дружина, пратња

термин – рок, тачно утврђено време

тескера – дозвола, исправа, позив, потврда

тефтедар, дефтердар, тефтердар – највиши порески чиновник покрајине, пашалука (в.); министар финансија

тефтедати – допрети, чути

узаптити – затворити, одузети, ухапсити

унићи, унишавши – ући, ушавши

урегулати – уредити

уречено – одговорено, уговорено

установљен – склопљен, успостављен

ухазурити – припремити

ферман – наредба, писана заповест; указ султанов

фукара – сиротиња

хотјети – намеравати; хтети

чам – откривена лађа направљена од јеловине, чамовине којом је превожена грађа

час пре – одмах, што пре

чесно – часно, честито

чрез – преко

цебана – муниција

шенлук – весеље, славље праћено пуцањем из пушака

шпијон – достављач, потказивач; ухода

шпијунлук – достављање, потказивање, ухођење

Особна имена¹

- Али-бег* од Сребренице 10
Али-паша Видајић (Фидахић), заповедник шабачке тврђаве 11
Али Синанпашиић Сијерчић, алајбег 10
Асан-паша (Хасан-паша), командант Шапца 11
Афис-ефендија (Хафиз-ефендија) сребренички, командант Шапца
Аци-бег (Хаџи-Салих бег), ајан сребренички 11
- Богићевић Антоније Анга*, војвода лознички 12
- Главаш Стаматовић Станоје*, војвода паланачки, Смедеревска нахија 11, 12
Грбовић Милован, кнез, војвода колубарски 12, 13
- Дабих Живко*, капетан тамнавски, Ваљевска нахија 11, 13
Дева, преступник (?) 14
Дервић-ага 9
- Живковић Стефан*, трговац земунски 14
- Игњатовић Крста*, кнез, војвода рађевски 9 - 11, 13, 14
Карађорђе Ђорђе Петровић, вожд, врховни командант 8 - 14
Катић Марко, војвода туријски, Београдска нахија 11, 12
- Кедић Милић*, војвода подгорски, Ваљевска нахија 10, 12
Лазаревић Лука, војвода, командант Шабачке нахије 10, 12
Марковић Сима, кнез, војвода у Београдској нахији 11
Матеја, насилник, преступник 13
Мелентије, треношки игуман 11
Миловановић Младе, војвода, Крагујевачка нахија 8, 11, 14
Мирко, бимбаша 13, 14
Мића, свештеник из села Скадра, Шабачка нахија 13
- Недељковић Јефта*, кнез и Сипуље, Ваљевска нахија 9, 13, 14
Ненадовић Прота Матија 10 - 12
Ненадовић Стафановић Јаков 8 - 12, 14
Николајевић Петар Молер, војвода у Соколској нахији 13, 14
- Равајло*, преступник (?) 13
- Селим III*, султан (1789 - 1807) 11, 12
Смиљанић Никола, прота 9
Стојићевић Поцерац Милош, војвода поцерски 9 11
Сулејман-паша, везир београдски 8, 9, 11, 12
Сулејман-паша Скопљак, санџакбег клишки 11
Ћаја-паша 8, 9, 11

1 Дата су само она звања која су личности имале почетком 1807. године. Нису утврђена лична имена за: девојку, диздара, духовника, ефендију из Београда, јаничар-агу, калуђера, пашајлију Сулејман-пашиног, посланика Али-алајбега Синанпашиића, посланика – духовника Јефте Недељковића, посланика – "човека" Хасан-агиног, попа, проту брку, сераскера, татарина – "човека" Сулејман-пашиног, татарина Ћаја-пашиног, тефедара и хаџију.

Хасан-ага, мухасил београдски 8 - 10, 12

Хусарев Мехмед-паша, везир босански 8, 11

Чотрић Јефта, кнез, Зворничка нахија 12, 13

Чупић Стојан, војвода мачвански, Шабачка нахија 11

Шарић, преступник 14

Земљописни и обласно-управни називи

Београд 8 - 11, 13, 14

Босна 8, 10, 11

Ваљевска нахија 8

Дрина, река 9, 12, 14

Забреж, *Забрежје*, село у Ваљевској нахији 8, 14

Зворничка нахија 14

Јагњило, село у Крагујевачкој нахији 8

Јадар, област у Подрињу, око доњег тока истоимене реке, између Дрине, планина Цера и Гучева и области Рађевине 12 - 14

Китог, тешко проходна шума у Мачви, простирала се од Бадовинаца према Шапцу 9, 10

Кличевац, село у Ваљевској нахији 13

Лозница, варошица у Јадранској нахији 10

Мишар, поље уз Саву код Шапца; устанички шанац и логор налазили су се изнад поља 8 - 10, 12

Мишарски логор 8 - 11

Пореч, варош са тврђавом, Поречка нахија 14

Рађевина, област у Подрињу између планина Влашића на североистоку и Борање и Соколских планина на југозападу 13

Сипуља, село у Јадранској нахији 9

Соко, варошица турска са тврђавом у Босни, седиште кадилука, Зворнички санцак 10

Топола, варошица у Крагујевачкој нахији 14

Тополик, гробан између Шапца и Шеварице на Сави 8, 10, 11

Шабац, град са тврђавом, седиште нахије 8 - 14

Summary

JOURNAL OF THE VALJEVO DISTRICT

A FRAGMENT FROM THE REGISTRATION PROTOCOL
OF JAKOV NENADOVIĆ IN 1807. YEAR

The text of the registration protocol of the duke and the commanding officer of the Valjevo and Šabac district is prepared according to the edition in 1862. and is accompanied by the arranger's preamble, the dictionary of foreign words and registers of persons and geographical terms.